
ТРГОВИНСКО И МЕЂУНАРОДНО ТРГОВИНСКО ПРАВО

Др Александар ЂИРИЋ*

ПРАВНО-ТЕОРИЈСКИ ПОГЛЕД НА ДИЛЕМУ СУДСКЕ ПРАКСЕ ПРИВРЕДНИХ СУДОВА: Да ли је постојање нерезидентног рачуна страног правног лица код банке у Србији, услов за дозволу принудног извршења?***

Резиме

Правна сигурност подразумева очекивани ниво стручне правне предвидивости одлука судова у покренутим поступцима. Неусаглашеност правних ставова судова о субсумцији истоветних одлучних чињеница под различите правне норме не значи њихову креативност у креирању права. Напротив, таква пракса директно угрожава темељне вредности од општег друштвеног интереса, негира начело једнакости и равноправности учесника правног промета. Недопустиво је да судска пракса, преко различитих ставова судова у истоветним или сличним околностима, буде креатор правне несигурности.

* Редовни професор Државног универзитета у Новом Пазару. aciric@prafak.ni.ac.rs

** Рад је резултат истраживања аутора у оквиру Пројекта Правног факултета Универзитета у Нишу, бр. 179046, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

*Предмет овог рада је посвећен анализи ставова привредних судова као извршних органа судске власти у вези са постављеним питањем у наслову. Уверење је аутора да је анализа од користи за усаглашавање различитих ставова судске праксе, која је изнедрила контрадикторне позиције привредних судова о овом проблему. Такво усаглашавање је, поред осталог, значајно и за поступање судова *in favorem iudicium* (у корист правноснажне пресуде), свакако у границама *intra legem* (сагласно закону).*

За потребе анализе су коришћена два истоветна случаја из судске праксе у поступку принудног извршења правноснажних и извршних судских пресуда пред привредним судовима (пример А и пример Б).

Судска пракса нема јединствен став у вези са питањем да ли је за дозволу извршења у извршним поступцима, у којима је страном правно лице извршни поверилац, постојање нерезидентног рачуна код банке у Србији неопходан услов за дозволу принудног извршења. Сprovedеном анализом, аутор је дошао до закључка да неиспуњење таквог услова није разлог да привредни суд, у својству извршног суда, одбаци предлог извршног повериоца за дозволу извршење на имовини извршног дужника.

Кључне речи: Судска пракса; Принудно извршење; Нерезидентни рачун; Страно правно лице; Међународни платни промет.

I - Уместо увода

Различити ставови судова у вези са истоветним чињеничним и правним питањима су узрок неуједначене судске праксе и извор правне несигурности.

Дешава се да судови понекад заузимају различите ставове у вези са решавањем спорова по основу истоветних одлучних чињеница. Различити судови, или, чак и исти судови у различитим саставима судећих већа, односно судија појединаца, иста чињенична и правна питања често решавају на различите начине.

Неуједначеност судске праксе не доводи само до повреде зајемчених законских и уставних права, већ и до читавог низа последица правне и практичне природе од ширег друштвеног значаја. У конкретном случају такве последице се тичу материје трговинских односа наше земље са иностранством.

Предмет овог рада је посвећен анализи ставова привредних судова као извршних органа судске власти у вези са постављеним питањем у

поднаслову. Уверење је аутора да анализа може бити од користи за усаглашавање различитих ставова судске праксе, која је изнедрила контрадикторне позиције привредних судова о овом питању. Такво усаглашавање је, поред осталог, значајно и за поступање судова *in favorem iudicium* (у корист правноснажне пресуде), свакако у границама *intra legem* (сагласно закону).

Највиши судски органи су свесни далекосежности последица до којих долази доношењем различитих одлука по истом правном питању, због чега су и дужни да успоставе једнообразност и доследност при заузимања правних ставова.¹

За потребе анализе, биће коришћена два истоветна случаја из судске праксе у поступку принудног извршења правноснажних и извршних судских пресуда пред привредним судовима.

Истоветне случајеве, које су судови решили на различите начине, смо означили као пример А и пример Б.

II - Анализа примера А

1. Правноснажном и извршном пресудом, коју је, по жалби туженог, потврдио Привредни апелациони суд Србије, домаће привредно друштво је обавезано да компанији, чије је седиште у иностранству, исплати 20.000 евра на име дуга, са каматом, као и судске трошкове у одговарајућем износу, у року од 8 дана од дана пријема пресуде.

2. Кратак опис чињеничног стања

2.1. Извршни поверилац, који је успео у спору, је компанија са седиштем у Грчкој, која је, по основу уговора о међународној продаји, испоручила робу извршном дужнику, привредном друштву са страним капиталом, чије је седиште у Србији;

2.2. Купац - дужник, је био дужан да, по основу уговора, плати примљену робу;

2.3. Дужник није уредно измирио обавезу плаћања цене, због чега је продавац покренуо парнични поступак пред Привредним судом, ради наплате потраживања;

1 У вези са овим, видети: R. Kastratović, Zastarelost potraživanja naknade štete – sporna pitanja u sudskoj praksi u vezi sa štetom prouzrokovanom krivičnim delom, Sudska praksa sudova država-članica EU i Evropskog suda pravde, br. 2/2013, str. 56-61.

2.4. Након вишегодишњег сложеног судског поступка, инострани продавац је успео у спору и издејствовао правноснажну и извршну пресуду;

2.5. У остављеном парниционом року, дужник није добровољно измирио своје обавезе на које га је правноснажном и извршном пресудом обавезао парнични суд;

2.6. Још је Српски грађански законик у чл. 21 предвидео: „Шта је ко дужан, оно дати мора. Ако неће, суд ће га на то приморати“;

2.7. Страно правно лице је, у својству извршног повериоца, преко пуномоћника, поднело јуна месеца 2017. године надлежном Извршном привредном суду Предлог за дозволу принудног извршења на имовини дужника, чије је седиште у Србији;

2.8. Суд је, по судији појединцу, оценио да је Предлог неуредан, због чега је Закључком наложио Извршном повериоцу „да уреди предлог за извршење тако што ће доставити нерезидентни рачун извршног повериоца“;

2.9. Пуномоћник повериоца је примио Закључак 16. 6. 2017. године, није успео да поступи по налогу Суда, због чега је Суд, Решењем од новембра месеца 2017. године **одбацио** Предлог за извршење као неуредан;

2.10. Суд се у Решењу позвао на чл. 39. Закона о извршењу и обезбеђењу (ЗИО)²: „У извршном поступку и поступку обезбеђења сходно се примењује закон којим се уређује парнични поступак“, и применио одредбу ЗПП: „Ако је поднесак, који је у име странке поднео пуномоћник,...неразумљив или непотпун, суд ће да га одбаци“ (чл. 101. ст. 5.);

2.11. Суд се позвао и на чл. 30. и чл. 59. ЗИО, напомињући да та два члана предвиђају шта предлог за извршење треба да садржи;

2.12. Сагласно чл. 30. ЗИО, предлог за извршење садржи потребне податке, које ова норма захтева **за страно правно лице**: 1) пословно име и седиште; 2) одговарајући идентификациони број;

2.12. 1. Поверилац, страно правно лице, је у Предлогу уредно навео предвиђене податке из чл. 30. ЗИО;

2.13. Суд је у Образложењу Решења истакао да је ...,имао у виду и одредбу чл. 301. ст. 1. ЗИО, којом је предвиђено да се у решењу о извршењу налаже организацији за привредну наплату да наложи банкама да

2 „Сл. гласник РС“, бр.106/2015, 106/2016, аутентично тумачење и 113/2017, аутентично тумачење.

блокирају рачуне извршног дужника и да пренесеу новчана средства на рачун извршног повериоца у висини његовог потраживања;“

2.14. Без смислене везе конкретних околности са нормама на које се позива, Суд лапидарно констатује - „како предлог за ивршење није био потпун, а извршни поверилац није поступио у законском року, по налогу суда, то суд...“ Решењем од новембра месеца 2017. године **одбацује Предлог Повериоца као неуредан;**

2.15. Неспорна је чињеница да је седиште Повериоца у Грчкој, због чега Поверилац има статус страног правног лица – нерезидента;

2.16. Поверилац има рачун код банке у Грчкој, који према закону Србије, припада категорији нерезидентних банкарских рачуна, чије је податке Поверилац уредно навео у Предлогу за извршење;

2.16. Према тумачењу Народне банке Србије (НБС), нерезидентни рачуни у земљи и иностранству имају исти статус;³

2.17. У Решењу о одбацивању, Суд није навео ни једну норму позитивног законодавства која обавезује повериоца, страног правно лице, да поред тога што је навео свој нерезидентни рачун код банке у иностранству, треба да наведе и „податке о нерезидентном рачуну“;

2.18. Суд не наводи какав нерезидентни рачун има у виду - девизни, или динарски, код банке у Србији, или код банке у иностранству и слично;

2.19. Упркос неодређености и нелогичности одлуке Суда, Поверилац је разумео да је, ако жели да суд усвоји његов нови Предлог за извршење, принуђен да отвори нерезидентни рачун код банке у Србији;⁴

2.20. Поверилац се обратио неколицини банака у Србији ради отварања нерезидентног динарског рачуна;

2.21. Пословне банке захтевају од страних правних лица да изричито наведу норму позитивног законодавства, која им омогућава отварање нерезидентног рачуна, ако се такав рачун отвара по том основу;

3 Питања, одговори и инструкције о начину обављања платног промета са иностранством – https://www.nbs.rs/internet/latinica/20/bop/platni_promet_uputstvo_pitanja_i_odgovori.pdf

4 Поверилац никада није користио тзв. „право настањивања“ у Србији и није обављао сталну регистровану делатност, нити има огранак, ни регистровано представништво. Он нема законски основ, а ни пословни интерес за отварање нерезидентног рачуна у Србији. Наплате и исплате противвредности робе и услуга са партнерима из других држава, укључујући и Србију, Поверилац несметано и уредно измирује преко свог рачуна код банке у својој домицилној земљи, који је и доставио Суду.

2.22. На такву норму се Суд није позвао. Она је, за конкретни случај, непозната и банкама и повериоцу.

3. О правном режиму трансфера средстава правним лицима са седиштем у иностранству по основу судских пресуда и решења

3.1. „Поступак и начин на који се спроводи извршење одређен је прописима којима се уређује платни промет“ (чл. 299. ст. 2. ЗИО);⁵

3.2. Закон о платном промету утврђује да начин принудне наплате с рачуна клијента прописује НБС, што значи да то питање није у надлежности судова, ако о томе, евентуално, не постоји спор, што у конкретном примеру није случај;

3.3. Закон о девизном пословању не забрањује банкама да слободно врше плаћање према иностранству;⁶

3.4. Трансфер средстава правним лицима у иностранству, по судским пресудама и решењима, је прописима додатно регулисан у односу на општи правни режим међународног платног промета Србије;

3.5. Тачком 22. Упутства за спровођење Одлуке о условима и начину обављања платног промета са иностранством, предвиђено је да: **„ако банка извршава налог по основу судског решења, плаћање врши на основу правноснажног судског решења (банка у налогу као налого-**

5 Платни промет са иностранством обухвата плаћања, наплаћивања и преносе по текућим и капиталним пословима у девизама и динарима између резидената и нерезидената. Више о режиму платног промета Србије са иностранством: А. Ђирић, Право спољне трговине, Правни факултет Ниш, Центар за публикации, 2013, стр. 214-230.

6 Поред Закона о девизном пословању и других темељних законских прописа, за предметно питање је од непосредног значаја **Одлука о условима и начину обављања платног промета са иностранством** („Сл. гласник РС“, бр. 24/2007, 31/2007, 38/2010 и 111/2015.), за чију примену је гувернер НБС донео Упутство за спровођење Одлуке о условима и начину обављања платног промета са иностранством („Службени гласник РС“, бр. 24/2007, 31/2007, 41/2007, 3/2008, 61/2008, 120/2008, 38/2010, 92/2011, 62/2013, 51/2015, 111/2015, 82/2017.). Упутством су предвиђени ближи услови и начин за спровођење Одлуке. Платни промет са иностранством врши се инструментима плаћања који се примењују у међународном платном промету, уз примену међународних правила и стандарда из подручја банкарства, као и уз коришћење налога прописаних Упутством. Тачка 4. Упутства: Банком наплате сматра се банка која прима средства на свој рачун у иностранству или прима ефективни страни новац, као и банка која води рачун нерезидента на чији се терет врши плаћање. Банком исплате сматра се банка која резиденту, односно нерезиденту одобри рачун или исплати средства.

давца наводи матични број правног лица и основ плаћања према обавези наведеној у судском решењу)";

3.6. Наведене одредбе указују да је питање у вези са нерезидентним рачуном детаљно уређено у оквиру правног режима платног промета наше земље са иностранством;

3.7. Извршни поверилац је у предлогу за извршење уредно навео податке свог нерезидентног рачуна код пословне банке у иностранству;

3.8. Извршни суд у Закључку, као и у Образложењу Решења, није навео рацио издатог налога повериоцу да наведе „податке о нерезидентном рачуну“, услед чега је он и остао непознат;

3.9. Извршни поверилац није успео да сам пронађе ни један акт заснован на закону, **који допушта отварање нерезидентног рачуна** за трансфер средстава у иностранство у циљу спровођења извршних пресуда и судских решења.

А/ Да ли је поверилац дужан да отвори нерезидентни рачун и да ли је испуњење налога Суда могуће

1. Одлучне чињенице

1.1. Купац је био дужан да плати цену за испоручену робу трансфером средстава са свог рачуна код банке у Србији на нерезидентни рачун Повериоца банци у Грчкој;

1.2. Пошто купац није извршио уговорну обавезу, продавац је покренуо парнични поступак, у коме је успео у целини. Парнични суд је пресудом обавезао дужника да плати досуђену суму повериоцу;

1.3. Да је дужник извршио плаћање у париционом року из правноснажне и извршне пресуде, он би своју обавезу измирио трансфером средстава са свог резидентног рачуна код банке у Србији, на постојећи нерезидентни рачун повериоца код банке у Грчкој;

1. 4. НБС, као орган контроле платног промета са иностранством, сагласно прописима и постојећој пракси, не би имала примедбе на начин таквог трансфера;

1.5. Чињеница што Извршни дужник није добровољно испунио обавезу, на коју га је обавезала судска одлука, приморала је повериоца да се обрати Извршном суду, са Предлогом да Суд одобри спровођење извршења на имовини дужника;

1.6. Уместо да Суд поступи у интересу дужника и да, сагласно прописима, одобри извршење, он се упустио у питање које је ван оквира његове надлежности;

1.7. У конкретном случају је Извршни суд био дужан да цени само услове из ЗИО, а не и прописе о међународном платном промету, о којима брину Јавни извршитељ и НБС, која је орган контроле промета новца;

1.8. То произлази и из члана 299. ст.1. ЗИО, који гласи: „Извршење ради намирења новчаног потраживања према извршном дужнику који је правно лице, предузетник или физичко лице које обавља делатност, спроводи организација за принудну наплату...“

1.9. Дозволом извршења, Суд би на сасвим законит начин омогућио да Јавни извршитељ, чије учешће је и предложио Поверилац, спроведе извршење тако што би наложио НБС да пренесе средства са рачуна Дужника на рачун Повериоца, по потреби, претходно на наменски рачун Јавног извршитеља, до потпуног намирења потраживања.

2. Анализа правних питања

2.1. Неспорно је да је уговор између продавца - повериоца и купца - дужника био довољан правни основ за трансфер цене директно на повериочев рачун у иностранству, чије је подаке он и доставио;

2.2. За трансфер потраживања страног продавца по основу испоручене робе домаћем купцу, продавац, не само да нема обавезу да ради наплате отвори нерезидентни рачун, већ такав уговор не може бити основ за отварање нерезидентног рачуна у држави седишта купца;

2.3. Потраживање повериоца у судском поступку против дужника је деривативне природе. Оно је изведено из њиховог међусобног пословног односа, које није реализовано уредним испуњењем обавезе дужника, што је суд констатовао правноснажном пресудом;

2.4. Извршни суд се, у Решењу којим је одбацио Предлог за извршење, позвао на Одредбе ЗИО, наводећи чланове 30. и 59, којима се утврђује шта предлог за извршење треба да садржи:

2.5. И члан 30. (ставови 2. и 3.) и члан 59. ЗИО успостављају веома јасну разлику између домаћег и страног правног лица у вези са њиховом обавезом подношења извршном суду идентификационих података⁷

7 Чл. 30. ст. 2. Идентификациони подаци о извршном дужнику и извршном повериоцу који је правно лице јесу:...

2.6. Члан 59. ст. 1. ЗиО прописује: „У предлогу за извршење означавају се идентификациони подаци о извршном повериоцу и извршном дужнику (члан 30.), извршна исправа, потраживање извршног повериоца, једно средство или један предмет или више средстава и предмета извршења, и други **подаци који су потребни** за спровођење извршења“...

2.7. Члан 30. ст. 3. предвиђа да су идентификациони подаци о извршном дужнику и извршном повериоцу, који је страно правно лице пословно име и седиште и његов идентификациони број;

2.8. Члан 59. ЗИО ст. 1. поред идентификационих података о извршном повериоцу и извршном дужнику, који је страно правно лице, утврђених чл. 30. став 3, наводи да је потребно означити потраживање извршног повериоца... и друге податке који су потребни за спровођење извршења;

2.9. Извршни поверилац је поднео Извршном суду све наведене податке за извршење, тако да је њега, сагласно одредбама ЗИО (чл. 229. ст. 2.), могуће спровести у поступаку и на начин којима се уређује платни промет;

2.10. Сагласно чл. 66. ЗИО, који уређује питање садржине решења о извршењу, Извршни суд је дужан да донесе такво решење, у коме наводи: суд, извршног повериоца и извршног дужника с идентификационим подацима (члан 30.), извршну исправу, потраживање извршног повериоца, средства и предмете извршења, упутство о праву на изјављивање правног лека и друге податке који су потребни за спровођење извршења;

2.11. Нерезидентни рачун Извршног повериоца код банке у Србији није наведен ни у једном пропису као неопходан за спровођење извршења;

2.12. О непосредном начину трансфера средстава Извршном повериоцу се стара Јавни извршитељ, чије учешће је и предложио Поверилац у Предлогу за извршење.

2.13. Јавни извршитељ има овлашћења да, сагласно ЗИО (чл. 66, 299. и чл. 301.), одреди спровођење извршења и наложи НБС да пренесе средства са рачуна Извршног дужника директно на наменски рачун Јавног извршитеља;

2.14. Када се стекну услови за издавање налога за пренос средстава са наменског рачуна Јавног извршитеља на нерезидентни рачун извр-

Чл. 30. ст. 3. Идентификациони подаци о извршном дужнику и извршном повериоцу који је страно правно лице јесу:...

шног повериоца у иностранству, сходно прописима о међународном платном промету Србије, извршитељ ће предузети потребне мере за трансфер средстава повериоцу;

2.15. Чак, и за случај да извршни поверилац у предлогу за извршење није назначио средство и предмет извршења, јавни извршитељ, без предлога извршног повериоца, доноси закључак којим после идентификовања имовине извршног дужника одређује средства и предмет извршења;

2.16. Нерезидентни рачун страног лица код банке у Србији, није поменут ни у једној одредби на коју се Суд позвао.

2.17. Због тога је, не само Повериоцу већ и банкама код којих је он настојао да изврши налог Суда, остао нејасан основ његовог просуђивања за издавање таквог налога;

2.18. Ако је Суд имао у виду потребу за прикупљањем средстава на нерезидентни рачун, ради издавања налога за исплату целокупне суме Повериоцу у иностранству, или у циљу контроле трансфера новца из Србије у иностранство, тој сврси у потпуности може удовољити наменски рачун јавног извршитеља.

2.19. Упутство за спровођење Одлуке о условима и начину обављања платног промета са иностранством предвиђа да „плаћање према иностранству банка обавља на основу налога за плаћање резидента (слог - 70)⁴⁸;

2.20. „Ако банка извршава налог **по основу судског решења**, плаћање се врши...на основу правноснажног судског решења (банка у налогу као налогодавца наводи матични број правног лица и основ плаћања према обавези наведеној у судском решењу).⁴⁹

2.21. Поред наведеног, Упутство садржи шифрарник основа наплате, плаћања и преноса у платном промету **са иностранством**. Шифре **892 и 893**, између осталог обухватају исплате иностраним повериоцима **по основу судских пресуда и судских решења**, као и наплате које произлазе из договора између резидената и нерезидената.¹⁰

2.22. Директорату за економска истраживања и статистику Одељења за статистику платног биланса, Одсек за девизну статистику НБС, је

8 Тачка 20. Упутства за спровођење Одлуке о условима и начину обављања платног промета са иностранством.

9 Тачка 22. Упутства.

10 Прилог 2. уз Упутство - Шифрарник основа наплате, плаћања и преноса у платном промету са иностранством.

постављено питање: Да ли су у вези са применом Упутства за спровођење Одлуке изједначени нерезидентни рачуни у земљи и у иностранству? Директорат је кратко, изричито и јасно одговорио: **Да, нерезидентни рачуни у земљи и иностранству имају исти статус.**¹¹

2.23. Претходна анализа показује да констатација Суда да „У предлогу за извршење није наведен нерезидентни рачун извршног повериоца,“ објективно не може бити од утицаја на поступак извршења, нити разлог да Извршни суд донесе Закључак којим је наложио Извршном повериоцу „да уреди предлог за извршење тако што ће доставити нерезидентни рачун извршног повериоца“.

2.24. Немогућност повериоца да отвори нерезидентни рачун, што је условило и његову немогућност поступања по налогу из Закључка Суда не може бити, на закону заснован разлог, да Суд одбаци Предлог за извршење.

3. Налог Суда има обележја немогуће чинидбе (лат. *Impossibilium nulla obligatio est*)

3.1. Усвајање предлога повериоца да суд дозволи принудно извршење и, на тај начин, садејствује да се поверилац наплати из имовине дужника, који не жели да измири своја дуговања по извршној пресуди, не може бити условљена немогућом чинидбом;

3.2. За отварање нерезидентног рачуна, пословне банке, међу којима „Интеза банка“¹², „Комерцијална банка“¹³, „АИК банка“, „Ехробанк“ и друге су, сагласно прописима објавиле посебна упутства,¹⁴

3.3. У упутставима банака о неопходној документацији за отварање нерезидентног рачуна страних компанија у Србији, која су у складу са

11 Питања и одговори: <http://docplayer.net/39049350-Narodna-banka-srbije-direktorat-za-ekonomska-istrzhivanja-i-statistiku-odeljenje-za-statistiku-platnog-bilansa-odsek-za-deviznu-statistiku.html>

12 Неопходна документација за отварање нерезидентног рачуна (NECESSARY DOCUMENTS FOR OPENING NON-RESIDENT ACCOUNTS), https://www.google.com/search?rlz=1C1VFKB_enRS596RS596&ei=a3KsXOKREo-GwPAP7emDoAU&q=Прилог+листе+докумената+које+захтева+Интеза

13 Документација за отварање нерезидентног рачуна/Documentation for oprning non resident account, <https://www.kombank.com/pdf/strane-kompanije-sa-sedistem-u-inostranstvu.pdf>, Сајт посећен 10. 4. 2019.

14 Неопходна документација за отварање нерезидентног рачуна (NECESSARY DOCUMENTS FOR OPENING NON-RESIDENT ACCOUNTS), https://www.google.com/search?rlz=1C1VFKB_Интеза, Сајт посећен 12. 4. 2019.

Одлуком о условима отварања и начину вођења девизних рачуна резидената, као и динарских и девизних рачуна нерезидената,¹⁵ један од услова за отварање рачуна је и прилог – **Извод из закона, односно другог прописа, ако се нерезидентни рачун отвара по том основу;**

3.4. Суд није изричито навео норму закона, односно одредбу другог прописа, на основу које извршни поверилац има основа да отвори нерезидентни рачун;

3.5. Налог из Закључка Суда не садржи: правни основ таквог налога; врсту нерезидентног рачуна (динарски или девизни); државу места седишта банке, имајући у виду да НБС ставља знак једнакости између нерезидентних рачуна у земљи и нерезидентних рачуна у иностранству и друге потребне податке;

3.6. Према схватању Уставног суда, захтев за одређеношћу и прецизношћу норме, па макар она била садржана и у Решењу суда (прим. аутора), није испуњен „ако савесна уговорна страна буде принуђена да нагађа о њеном смислу, садржају и коначном дејству“.¹⁶

3.7. Норме чл. 30.¹⁷ и чл. 59.¹⁸ ЗИО, на које се суд позвао, предвиђају шта предлог за извршење треба да садржи;

3.8. Из одредби из претходне тачке произлази да Закон захтева да се о извршном дужнику и извршном повериоцу, који је **страно правно лице**, наведу следећи потребни подаци: пословно име; седиште и одговарајући идентификациони број. Нерезидентни рачун није поменуто;

3.9. Обавеза отварања нерезидентног рачуна, нема ослонца ни у одредбама члана 301. ст. 1. ЗиО¹⁹, на коју се Суд позива у Решењу, којом

15 "Сл. Гласник РС", број 51/2015. и 82/2017.

16 Видети Одлуку Уставног суда Србије, IУз-512012, од 23. 05.2013, „Сл. Гласник РС“, бр. 49/2013.

17 Члан 30. Закона о извршењу и обезбеђењу („Сл. гласник РС“, бр.106/2015, 106/2016, аутентично тумачење и 113/2017, аутентично тумачење) гласи:

...Идентификациони подаци о извршном дужнику и извршном повериоцу који је **страно правно лице** су: 1) пословно име и седиште; 2) одговарајући идентификациони број.

18 Члан 59. Закона гласи:

У предлогу за извршење назначавају се идентификациони подаци о извршном повериоцу и извршном дужнику (члан 30), извршна исправа, потраживање извршног повериоца, једно средство или један предмет или више средстава и предмета извршења, и други подаци који су потребни за спровођење извршења.

19 Члан 301. ст. 1. Закона гласи: У решењу о извршењу налаже се организацији за принудну наплату да наложи банкама да блокирају рачуне извршног дужника и да пренесу новчана средства на рачун извршног повериоца у висини његовог потраживања.

је, како и сам Суд наводи, ...,предвиђено да се у решењу о извршењу налаже организацији за привредну наплату да наложи банкама да блокирају рачуне извршног дужника и да пренесу новчана средства на рачун извршног повериоца у висини његовог потраживања.“

3.10. Под принудном наплатом подразумева се обавеза и овлашћење НБС да са свих рачуна клијената код банака дужника на којима клијент има средстава (динарских и девизних), без његове сагласности, изврши плаћање обавеза по извршним решењима (пореских, царинских, судских и других органа)...по прописаном редоследу приоритета, а у оквиру истог реда приоритета према времену пријема. Извршна решења надлежних органа достављају се, почев од 30. септембра 2005. године организационом делу НБС -Одељење за пријем, контролу и унос основа и налога, Крагујевац;²⁰

3.11. Дакле, Суд објективно није ни могао да се позове на норму, која би била основ његовог налога из Закључка, будући да детаљна претрага прописа за потребе ове анализе, показује да таква норма - не постоји;

3.12. Банке се не могу повинovati налогу суда, без позива на императивне норме предвиђене позитивним прописима;

3.13. Без изричитог навођења извода из закона односно другог прописа, по коме нерезидент има основа да отвори нерезидентни рачун, Суд постаје потенцијални саучесник у незаконитом ширењу инфраструктуре у виду отварања нерезидентних рачуна страних правних лица, без законског основа, који може ебентуално бити злоупотребљен за нелегалне новчане трансакције;

3.14. Пошто Поверилац не испуњава законске услове за отварање нерезидентног рачуна у Србији, за њега је налог Суда **немогућа облигација**;

3.15. Из немогуће облигације не настаје обавеза предузимања чинидбе од стране лица на које се односе, или су му наложене (*Impossibulum nulla obligatio est*).

3.16. Став Суда и његов налог, којим захтева од повериоца да достави, односно отвари нерезидентни рачун, не представља попуњавање правних празнина, већ доношење одлуке супротно закону (лат. "*contra legem*");

20 Видети: <https://www.nbs.rs/internet/latinica/67/index.html> , сајт посећен 14. 4. 2019.

3.17. Поједини незванични коментари да је реч о бризи Суда да таквом мером настоји да предупреди могућност повреде прописа којима се уређује спречавање прања новца, финансирање тероризма,²¹ евазија пореза²² и слично, су неосновани;

3.18. Супротно од тога, отварање нерезидентног рачуна противно законским прописима, на подлози погрешне судске одлуке, би могло да представља изградњу потенцијалне платформе и за незаконите токове новца.

III - Последице одбацивања Предлога повериоца

1. НБС, као орган монетарног суверенитета, *stricto sensu* и по службеној дужности, контролише законитост и допуштеност извршења платних налога у међународном платном промету, а не суд, који је орган судске власти;

2. Својим погрешним ставом, Суд је угрозио најмање две врсте интереса – општи и појединачни, који свако за себе и оба заједно заслужују правну заштиту:

2.1. Суд је нарушио функционално јединство судске власти тиме што његов налог, у својству извршног правосудног органа, објективно представља повреду општег интереса, услед суштинске опструкције спровођења извршне пресуде парничног суда, уз нарушавање начела организоване слободе међународне трговине;

2.2. Погрешан став Суда непосредно и директно тешко погађа појединачни интерес повериоца. После безуспешног настојања да отвори нерезидентни рачун у Србији и спроведе налог суда, његов положај је постао веома деликатан:

2.2.1. Поверилац је, бавећи се процедуром отварања рачуна, пропустио рок за истицање правног лека против наведеног Решења Суда;

21 Под прањем новца подразумева се полагање новца стеченог обављањем незаконите делатности (сива економија, трговина оружјем, дрогом, психотропним супстанцама и др.), на рачуне код банака и других финансијских организација, или укључивање на други начин тог новца у легалне финансијске токове, које домаћа и страна физичка и правна лица врше ради обављања дозвољене привредне и финансијске делатности (Видети члан 2. Закон о спречавању прања новца, "Сл. лист СР", бр. 53/2001.). Гомилање нерезидентних рачуна, када њихово отварање није неопходно, генерално, ствара ширу платформу за потенцијалне нелегалне трансакције.

22 Извршни поверилац није порески обвезник Републике Србије, што је по захтеву Суда проверљиво на основу одговарајућих доказа.

2.2.2. Постоји оправдана бојазан да би подношење новог предлога за извршење, без навођења нерезидентног рачуна повериоца код банке у Србији, услед постојећег става Суда, могао поново бити одбачен;

2.2.3. Трошкови судског поступка по тужби (око 660.000 динара), трошкови извршења, судске таксе, које су у вези са Решењем Суда о одбацивању Предлога опредељени на износ од око 200.000,00 динара за таксу на предлог за одређење извршења, око 20.000,00 динара за таксу на решење о одбацивању предлога за извршење и друго, могли би у наставку поступка превазићи знатан део, а можда и саму досуђену главницу, по основу главног тужбеног захтева;

3. Даљи ток поступка би могао значити повреду Уставом и међународним изворима, зајемчених права Повериоца, као и раст трошкова извршног поступка, чиме би се и онако непотребно настали издаци, могли увећати и обесмислити постигнути успех Повериоца у судском парничном поступку;

4. **Судска пракса** је детерминисана законским прописима и одвија се у оквирима који су дефинисани *ex lege*;

5. Резултати спроведене анализе случаја из примера А су у расконару са таквом обавезном детерминисаношћу, што ће додатно потврдити случај из примера Б, који се по нашој оцени одвијао правилно и у *ex lege* оквирима.

IV - Случај Б - пример законитог поступања Привредног суда у истоветној ситуацији

1. У случају који смо означили као пример Б, Извршни поверилац, правно лице из Данске, преко истог пуномоћника чије је адвокатске услуге користио и поверилац из Грчке у анализираном случају А, поднело је Предлог за принудно извршење Привредном суду у Нишу;

1.1. Потраживање Повериоца је изворно настало по уговору о међународној продаји робе привредном друштву – Извршном дужнику са седиштем у Србији;

1.2. Пошто дужник није измирио уговором преузете обавезе, поверилац је покренуо парнични поступак, у коме је у целини успео на основу правноснажне и извршне пресуде;

1.3. Дужник није испунио обавезу у парниционом року, због чега је Поверилац поднео Суду Предлог за дозволу принудног извршења;

2. Суд је Решењем од 28. 03. 2017, на основу извршне судске пресуде, дозволио предложено извршење против Дужника чије је седиште у Србији;
3. Поверилац је у Предлогу за извршење навео само број свог нерезидентног рачуна у Данској, како је то учинио и поверилац из случаја А;
4. Поверилац из Данске није навео податке о нерезидентном рачуну код банке у Србији, будући да такав рачун није ни имао;
5. Непостојање података ове врсте није била сметња да Привредни суд у Нишу, по основу поднетог Предлога, донесе Решење о дозволи извршења, на имовини дужника;
6. Јавни извршитељ је на основу Решења о дозволи извршења, одредио спровођење извршења, сагласно прописима о платном промету са иностранством;
7. Новчана средства су, најпре, прикупљена на наменски рачун Јавног извршитеља до пуног износа потребног за намирења износа утврђеног Решењем о извршењу, конвертована из динар у евро, и на основу једног налога трансферисана дознаком у пуном износу Повериоцу на његов нерезидентни рачун код банке у иностранству;
8. У вези са описаним начином трансфера средстава није било примедби пословних банака, нити НБС, као органа контроле таквог промета.²³

V - Уместо закључка

Право је друштвена математика.

Недопустиво је да судска пракса, преко различитих ставова судова у чињенично истоветним или сличним околностима, буде креатор правне несигурности.

23 Спорно питање у вези са нерезидентним рачуном има технички карактер: Дозволом извршења, суд би омогућио Јавном извршитељу да се, на основу поднетог Предлога, у коме су наведени сви потребни подаци, које захтева ЗИО, сходно својој законској надлежности, стара о свим аспектима спровођења извршења, па и о трансферу средстава са рачуна дужника на рачун повериоца; Хипотетички, чак и за случај да је нерезидентни рачун нужан за неко конкретно извршење, то питање би требало да решава јавни извршитељ, уз поштовање законодавства о међународном платном промету Србије, чију примену и контролу примарно спроводи НБС, а не суд; Члан 30. ЗИО и не предвиђа да Предлог за извршење страног правног лица мора да има наведен било какав рачун. Извршни поверилац је у свом претходно поднетом Предлогу за извршење, навео да ће извршење спровести Јавни извршитељ.

Правна сигурност подразумева очекивани ниво стручне правне предвидивости одлука судова у покренутим поступцима. Неусаглашеност правних ставова судова о субсумцији истоветних одлучних чињеница под различите постојеће, или чак и под непознате норме, не значи њихову креативност у креирању права. Напротив, таква пракса директно угрожава темељне вредности од општег друштвеног интереса, негира начело једнакости и равноправности учесника правног промета.

Поглед кроз призму различитих ставова судова, у конкретном случају, привредних судова као специјализованих државних правосудних институција, у поступку извршења правноснажне пресуде из спора домаћег и страног привредног друштва, имају посебан угао преламања на слику нашег правосудног система у целини.

Поступајући на начин, који смо анализирали у овом раду, Извршни суд је, у примеру А, супротно императивним законским нормама, арбитрарно одлучио, чиме је поред осталог, на дискриминаторан начин третирао нерезидента, једне државе у односу на нерезиденте других држава, због чега је својом одлуком поред дискриминаторног третмана страног лица, повредио и међународни јавни поредак Републике Србије.

Налог Извршног суда у вези са Предлогом за извршење има обе лежје дискриминаторне мере према извршном повериоцу, чије је седиште у Грчкој, у односу на извршног повериоца са седиштем у појединим другим државама.

У конкретном случају став Извршног привредног суда у примеру А представља негацију темељних начела унутрашњег и међународног трговачког промета робе услуга и новца: националног и једнаког третмана страних лица и недискриминације; начела најповлашћеније нације, као и других руководних идеја слободне и организоване међународне трговине.

Суд је одбацивањем Предлога за извршење нарушио и начело *in favorem iudicium* (у корист пресуде);

Поступајући *in favorem debitoris* (у интересу дужника), који не извршава добровољно обавезу из пословног односа, као ни правноснажну и извршну судску одлуку Суд, у примеру А, наноси штету искључиво извршном повериоцу, као савесној страни, ускраћујући му темељна, Уставом Србије зајемчена и гарантована права на правично суђење, суђење у разумном року и друга права.

Описана пракса доводи до дисторзије читавог правног система и урушавања угледа државе на међународном плану. Незаконити став извршног суда, суштински пребацује тежиште спора између странака, који је решен правноснажном и извршном судском пресудом, на спор страног лица и државног суда као извршног органа.

Чак, и за случај погрешних ставова аутора овог рада, чињеница је да о постављеном и анализираном питању постоје очигледне разлике у судској пракси, због чега су различити правни ставови из примера А и примера Б, довољан основ да Привредни апелациони суд, а по потреби и Врховни касациони суд Републике Србије, предузму механизме за уједначавање судске постојеће судске праксе. У том смислу би делотворне мере подразумевале напор да судови највише инстанце заузму јасне ставове и закључке о постављеном питању укључујући, за случај потребе, и ново тумачење постојећих правних норми.

За случај да такви ставови постоје, а да они нису узети у обзир при спроведеној анализи у овом раду, било би целисходно да кроз постојеће механизме судске власти, највише правосудне институције у сарадњи са судовима ниже инстанце, обезбеде јединствено спровођење таквих ставова у пракси. То би допринело делотворности функционисања правосудног система.

За извршне поступке у предметима у којима су страна правна лица у својству извршних поверилаца, јединствен и на закону заснован став би био нужна мера ради предупређења неусклађености судске праксе као узрока нових спорова. У супротном, у вези са извршењем судских пресуда, којима су спорови странака решени коначно, правноснажним и извршним пресудама, начин извршења постаје могућа клица новог спора и то између извршних поверилаца и самих судова.

Prof. dr Aleksandar ĆIRIĆ

LEGAL-THEORY VIEW ON THE DILEMMA OF JUDICIAL PRACTICE OF ECONOMIC COURTS: Is the existence of a non-resident bank account of a foreign legal entity in a bank in Serbia a condition for a permit for a forcible execution?²⁴

Summary

Legal science is social mathematics.

Legal security implies the expected level of professional legal predictability of court decisions in proceedings initiated. The disagreement between the legal attitudes of the courts on the subsumption of identical decisive facts under various existing, or even under, non-existent legal norms does not imply their creativity in the creation of rights. On the contrary, such practice directly endangers fundamental values of general social interest, negates the principle of equality and equality of participants in legal transactions.

It is impermissible that case-law, through different positions of the courts, in fact identical or similar circumstances, be the creator of legal uncertainty. raised issue in the title.

*The author's assertion is that the analysis is useful for harmonizing the different attitudes of the court practice. Such harmonization is, among other things, also important for the handling of courts in *favorem iudicium* (in favor of a final judgment), certainly within the limits of *intra legem* (in accordance with the law).*

For the needs of the analysis, two identical cases from the case-law were used in the process of enforcing enforceable judgments before commercial courts (Case A and Case B).

For executive procedures in cases where foreign legal entities acting as executive creditors, a unique and legally based attitude would be an effective measure of preventing the mismatch of court practice as the cause of new disputes. Otherwise, in connection with the execution of court verdicts, where the disputes of the parties are resolved ultimately, in a lawful and enforceable manner, the manner of execution becomes a possible call for a new dispute between the executive creditors and the courts themselves.

Key words: *Judicial practice; Forcible execution; Non-resident account; Foreign legal entity; International Payment Transactions.*

²⁴ The article is the result of research by the author within the Project of the Law Faculty of the University of Niš, no. 179046, financed by the Ministry of Education and Science of the Republic of Serbia.